

دستیابی به رشد پایدار کشاورزی از جمله مسایل اساسی است که دولت ها و کشورها با آن مواجه هستند. ایجاد چنین رشدی به تمایل دولت ها در زمینه فقرزدایی، ضرورت ساماندهی عرضه غذای کافی و تهیه به نقش کلیدی که بخش کشاورزی می تواند در توسعه فراگیر اقتصادی کشورها ایفا نماید، بستگی دارد. در ایران نیز بخش کشاورزی به جهت تاثیر فراگیری که می تواند در زمینه رفح پالشی های اقتصادی و اجتماعی در خصوص تامین امنیت غذایی، ایجاد اشتغال، توسعه پایدار و حفظ محیط زیست داشته باشد از جایگاه مهمی برخوردار بوده و ضرورت انجام سرمایه گذاری های جدید در کشاورزی را آشکار می سازد. در این بین دسترسی آسان و سریع به منابع مالی، یکی از الزامات و پیش نیازهای سرمایه گذاری و توسعه بخش کشاورزی است ولی به سبب ویژگی های منمصر به فرد بخش کشاورزی، عدم آشنایی کافی با بازارهای مالی کشاورزی و وجود تنگنانهایی در زمینه تامین منابع مالی مورد نیاز، این بخش را با محدودیت شدید سرمایه گذاری مواجه ساخته است.

بررسی محققان نشان می دهد که برای ایجاد کارایی در بازارهای مالی کشاورزی، دولت باید ضمن وضع چارچوب سیاستی مناسب و مدف مدافله های ناکارآمد در این بخش به رفح موانع واسطه گری مالی، تقویت سافتارهای مالی و توسعه ابزارهای مالی اهتمام ورزیده و خدمات مالی پایداری برای انجام سرمایه گذاری های جدید و عاملان اقتصادی این بخش فراهم آورد.

مدرن سازی بخش کشاورزی روی ریل بورس کالا

پژاکار عدم امنیت سرمایه گذاری در سطح اقتصاد کلان و کمبود زیربنای مناسب برای توسعه بخش کشاورزی.

پژاکار وجود تنگنای ساختاری در بخش کشاورزی از جمله پایین بودن نرخ سود در میان کشاورزان و کوچک بودن اندازه مزارع و واحدهای اقتصادی که به کارگیری روش‌های نوین آبیاری و تولید را محدود ساخته است. سودآوری اندک در بخش کشاورزی به دلیل کوچک بودن مقیاس واحدهای بهره‌برداری و فعالیت‌ها و بالابودن مخاطرات که منجر به کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری در این بخش، گریز وام و سرمایه و جذب آن در سایر بخش‌های اقتصادی به ویژه بخش غیر مولد شده است. **پژاکار** کمبود سرمایه گذاری در زمینه ایجاد و گسترش صنایع تبدیلی و تکمیلی.

پژاکار کمبود سیاست‌ها و برنامه‌های تشویقی مناسب برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تولید تجاری در بخش کشاورزی.

و ایجاد بازده مناسب برای سرمایه‌گذاری‌ها، مسازاد عرضه داخلی و توسعه صادرات محصولات کشاورزی را به همراه داشته است. در این رابطه، بازار مالی کشاورزی به سبب نقش مؤثری که در تامین منابع مالی و سرمایه مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری و توسعه بخش کشاورزی دارد، از اهمیت در خور توجهی برخوردار است.

پژاکار موانع و چالش‌ها

وجود یک بازار مالی کارآمد که نیازهای مالی کشاورزان را با هزینه مبادله نسبتاً پایینی تامین کند، از جمله پیش‌نیازهای بنیادی توسعه بخش کشاورزی به شمار می‌رود. ایران نیز به لحاظ دارا بودن ظرفیت‌های قابل توجه در زمینه تولید بسیاری از محصولات کشاورزی مزیت نسبی داشته و یامی تواند خلق مزیت نماید.

اما سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران با موانع و چالش‌های اساسی مواجه است که در ادامه به برخی از این چالش‌ها اشاره شده است.

لزوم توجه به امر سرمایه‌گذاری و تامین مالی فعالیت‌های اقتصادی از آن جهت است که سرمایه به عنوان یکی از مهمترین نهاده‌های تولید اهمیت بسزایی در افزایش سطح تولید و در نتیجه افزایش بهره‌وری سایر عوامل تولید دارد. در بخش کشاورزی نیز سرمایه و سرمایه‌گذاری عنصر کلیدی رشد و توسعه محسوب می‌شود. آنچنان که کمبود سرمایه در بخش کشاورزی کشور باعث پایین آمدن سطح بهره‌وری نهاده‌های تولید شده است. بهره‌وری اندک موجب کاهش در آمدانتظاری طرح‌های کشاورزی و سودآوری این فعالیت‌ها شده و آن‌ها را برای سرمایه‌گذاری غیراقتصادی و پرریسک متصور ساخته است.

تجربه کشورهای موفق در زمینه تولید محصولات کشاورزی نشان می‌دهد که به کارگیری تجهیزات سرمایه‌ای در فعالیت‌های مختلف کشاورزی منجر به افزایش بهره‌وری عوامل تولید از جمله مدیریت، نیروی کار و زمین شده است. این امر علاوه بر پوشش هزینه نهاده‌های تولید

عدم وجود سازوکار ارشادی برای هدایت منابع بخش خصوصی در جهت سرمایه گذاری تولیدی.

بورنگال فراهم نبودن زمینه های جلب سرمایه گذاری خارجی به ویژه عدم شفافیت قوانین و مقررات ناظر بر فعالیت های اقتصادی و وجود ریسک های سیاسی، اقتصادی و اجرایی.

بورنگال توسعه نیافتگی نهادها و بازار مالی کشاورزی و فقدان ابزارهای مالی مناسب جهت تامین مالی طرح های میان مدت و بلندمدت بخش کشاورزی.

از این رو برای ایجاد تحرک و سرمایه گذاری در بخش کشاورزی لازم به نظر می رسد که اصلاحات اساسی در حوزه های مختلف صورت گیرد و با توجه به نقش کلیدی تامین سرمایه و تاثیر کارکرد بازار مالی کشاورزی بر سرمایه گذاری در بخش کشاورزی، اصلاح و توسعه نهادها و بازار مالی و ایجاد و به کارگیری ابزارهای مالی مناسب جهت تامین مالی طرح ها در این بخش از اهمیت بسزایی برخوردار است.

طبق تعریف، بازار مالی به دو جزء بازار پول و بازار سرمایه تقسیم می شود. برپایه این تقسیم بندی، بازار پول، دیون کوتاه مدت نظیر تسهیلات بانکی را شامل شده و بازار سرمایه، دیون بلندمدت مانند اوراق قرضه یا مشارکت و اوراق سهام را دربرمی گیرد. در سنوات گذشته با توجه به کمبود ابزارها در بازار سرمایه کشور و عدم استفاده از ابزارهای مالی موجود در این بازار جهت تامین مالی بخش کشاورزی، قسمت عمده ای از منابع مالی مورد نیاز سرمایه گذاری ها در بخش مذکور خارج از بازار مالی و توسط دولت تامین می شد. به بیان دیگر پرداخت اعتبارات و تسهیلات تنها شیوه تامین مالی مبتنی بر بازار برای بخش کشاورزی و روستایی بود. به علاوه بازار مالی را می توان در دو بخش رسمی و غیررسمی طبقه بندی کرد. بخشی از بازار مالی که در چارچوب قوانین، مقررات و سیاست های پولی کشور عمل می کند، یا نام بخش رسمی یا متشکل بازار مالی و در مقابل بخشی که خارج از ضوابط و مقررات رسمی عمل می کند، در مقام «بخش غیررسمی» یا «غیرمتشکل» شناخته می شود.

در این بین گفتنی است بخش وسیعی از بازار مالی کشاورزی روستایی ایران تحت مراقبت و نظارت دولت قرار داشت. به طوری که بیش از شکل گیری بازارهای مالی و تا سال ۱۳۸۷ بیش از ۷۵ درصد از عرضه وجوه در این بازار از محل منابع رسمی شامل بانک کشاورزی، تعاونی های روستایی و بانک های تجاری تامین می شد. منابع غیررسمی شامل صندوق

های قرض الحسنه، کاسبان محل، سلف خرها، آشنایان و غیره نیز مابقی عرضه وجوه را تامین می کردند.

این در حالی است که طی سنوات اخیر با کاهش قدرت نقدینگی دولت تحت تاثیر شرایط اقتصادی و آثار سوء ناشی از اعمال تحریم های بین المللی بر ضد کشور، دولت به ارزش های بازار سرمایه در تامین مالی صنایع پی برد و پاره اندازی و توسعه ابزارهای تامین مالی در بازار سرمایه کشور، این نسبت به تدریج تغییر کرد تا به کمک ظرفیت ها و پتانسیل های موجود در بازار سرمایه، سهم دولت و سایر بخش ها در تامین مالی بخش کشاورزی به بازار مالی منتقل و از بار تحمیل شده بر دوش دولت جهت حمایت از کشاورزان، کاسته شود.

بورنگال بزرگترین تامین مالی بخش کشاورزی در بورس

در شهریور ماه ۱۳۹۵، با پذیره نویسی اوراق سلف موازی استاندارد گندم به ارزش ۲۶ هزار و ۵۰۰ میلیارد ریال، بزرگ ترین تامین مالی بخش کشاورزی از طریق بورس کالا و دومین تامین مالی بزرگ در بازار سرمایه رقم خورد. این در حالی بود که در سنوات پیش از آن دولت بین ۷ تا ۱۲ هزار میلیارد تومان از منابع مالی بانک ها را صرف خرید گندم می کرد، اما با استفاده از اوراق سلف موازی استاندارد توانست بخشی از منابع مالی مورد نیازش را از طریق بازار سرمایه و ابزارهای موجود در بورس کالا تامین کند.

این تامین مالی تاریخی بخش کشاورزی از بازار سرمایه در حالی به ثبت رسید که بیش از ۳ دهه دولت برای خرید گندم از منابع مالی بانک ها کمک می گرفت، اما در شرایطی که به دلایل مختلف از جمله کمتری بودجه، توجه دولت به ابزارهای جدید مالی جلب شد، در سال ۱۳۹۵ مقرر شد با استفاده از اوراق سلف موازی استاندارد، ۲۶ هزار و ۵۰۰ میلیارد ریال از پول مورد نیاز برای خرید گندم کشاورزان تامین شود و در عین حال کشاورزان هم خیلی سریع به پولشان برسند. این در حالی است که در گذشته دولت برای اینکه در تولید گندم به خودکفایی برسد، در مجموع این محصول را ۴۰ درصد گران تر از قیمت های جهانی خریداری می کرد که همین امر مشکلات عدیده ای را هم برای دولت و هم برای کشاورزان به وجود می آورد و شرایط کسب سود را برای فعالیت دلالت شیرین تر می کرد.

بخش خصوصی کشاورزی نیز به تدریج با آشنایی با کاربردها و مزایای تامین مالی به کمک ابزارهای مالی همچون اوراق سلف موازی استاندارد، طی دو مرحله برپایه دارایی مرغ منجمد اقدام به انتشار این اوراق کرد تا

۷۰۰ میلیارد ریال تامین مالی صنعت مرغداری از بستر بورس صورت گیرد و از سال ۱۳۹۵ تاکنون حجم تامین مالی بخش کشاورزی تنها از طریق این ابزار مالی در بورس کالای ایران به ۲۷ هزار و ۲۰۰ میلیارد ریال افزایش یابد.

اما این تنها یکی از ابزارهایی است که طی سنوات گذشته به کمک بخش کشاورزی آمده و سایر ابزارها از جمله معاملات گواهی سپرده کالایی، معاملات قراردادهای آتی، صندوق های سرمایه گذاری مبتنی بر محصولات کشاورزی و اوراق مرایجه نیز دیگر ابزارهایی است که می توانند به تامین مالی این بخش کمک بسزایی کنند. بطوریکه در آبان ماه سال ۱۳۹۶ وزارت امور اقتصادی و دارایی برای خرید گندم مورد نیاز شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران و به نمایندگی از طرف وزارت جهاد کشاورزی، در بازار ابزارهای بدهی فرا بورس ایران اوراق صکوک مرایجه به ارزش ۲۰ هزار میلیارد ریال با سود سالانه ۱۷ درصد منتشر کرد. همچنین ۱۰ هزار میلیارد ریال اوراق مرایجه گندم نیز با نرخ سود ۲۰ درصد با ضمانت دولت منتشر شد که این اوراق هم با استقبال سرمایه گذاران تمام این اوراق به فروش رفت. همچنین دولت جهت بازپرداخت مطالبات کشاورزان طی دو مرحله اقدام به انتشار اسناد خزانه اسلامی در مجموع به ارزش ۲۰ هزار میلیارد ریال در بازار فرا بورس کرد و به کمک این ابزار بدهی توانست بخشی از بار مالی تحمیلی ناشی از خرید تضمینی گندم و مطالبات معوق کشاورزان را تسویه کند.

ضمن اینکه بایستی به این نکته نیز اشاره کرد که سهام ۸۲ شرکت فعال در حوزه کشاورزی، زراعت و خدمات وابسته در دو بازار بورس اوراق بهادار تهران و فرا بورس ایران پذیرش شده اند و ضمن عرضه بخشی از سهام خود به سرمایه گذاران، در مجموع با افزایش ۴۰۰۷ میلیارد و ۲۲۷ میلیون ریال سرمایه خود، اقدام به تامین مالی پروژه ها و طرح های خود کرده اند. دو گروه مبادع غذایی و قند و شکر نیز از ابتدای راه اندازی این دو بورس تاکنون بیش از ۲۵ هزار و ۶۶۹ میلیارد و ۷۴ میلیون ریال افزایش سرمایه داشته اند که در مجموع، شرکت های فعال در این سه صنعت حوزه کشاورزی و محصولات غذایی با انتشار سهام جدید، بالغ بر ۳۰ هزار و ۴۹۲ میلیارد ریال تامین مالی انجام دهند تا از این طریق، پتانسیل های بازار سرمایه در کاهش هزینه های تامین مالی به رخ بازار پولی کشور کشیده شود.

بورنگال راهکارهای مرکز پژوهش های مجلس بهره گیری از فرصت ها و پتانسیل های تامین مالی از بستر بازار سرمایه و به ویژه تولیدکنندگان به کمک ابزارهای مالی

سرمایه گذاران مختلفی را جذب کرده و بدین واسطه به بخش حقیقی اقتصاد کمک می نماید. نهادها و ابزارهای متنوع موجود در بازار سرمایه کمک شایانی در جهت رشد تولید خواهند داشت. بورس کالای ایران، فرابورس ایران، صندوق های سرمایه گذاری و شرکتهای تامین سرمایه، نهادها و انواع اوراق بهادار اسلامی و سهام از جمله ابزارهایی هستند که نقش بسزایی در جهت تامین یا تکمیل مالی یا سرمایه در گردش بنگاه های اقتصادی دارند. معافیت های مالیاتی، نوآوری در بازار سرمایه، تسهیل تامین مالی و شفافیت از جمله مزایای تامین مالی تولید از طریق بازار سرمایه هستند. ارتقای سواد مالی، خرد اعتباری کالا، انتشار سهام، بورس تها تری، ایجاد صندوق های مخاطره پذیر و قابل معامله نیز از جمله و روش هایی است که می تواند به رشد و گسترش بازار سرمایه در بخش تولید به ویژه بخش کشاورزی کمک نماید و این بخش را در استفاده مدرن از منابع مالی و ابزارهای نوین هدایت کند.

آشناسازی مردم با بورس اوراق بهادار به ویژه اوراق جدید

پژشکار راه دشوار تامین مالی از کانال بازار پول نکته مهم این است که اتکاب به بازار پول، به خصوص بانک ها، سنتی ترین و دشوارترین راهکار تامین منابع مالی است. این در حالی است که امروزه ابزار جدید از جمله بازار سرمایه نقش اساسی تری را در تامین مالی سریع تر و آسانتر بنگاه های اقتصادی ایفا می کند و نوآوری های مالی زیادی در جهان شکل گرفته است که با استفاده از تجارب جهانی می توان از این نوآوری ها برای تامین مالی بخش کشاورزی و فعالیت های کار آفرینی روستایی ایران بهره برد.

پژشکار بازار سرمایه موتور تجهیز منابع مالی در پایان، چالش های تامین مالی از بازار پول در حالی است که بازار سرمایه موتور تجهیز منابع مالی برای بخش واقعی اقتصاد محسوب می شود. این بازار با متنوع سازی ابزارها،

بورس کالای ایران فراهم است که مرکز پژوهش های مجلس نیز در مطالعات خود راهکارهای متعددی برای بهبود فرآیند تامین مالی و سرمایه گذاری در بخش کشاورزی را با توجه به لزوم کاهش مداخلات دولت در تامین منابع و عدم تخصیص اعتبارات کافی به این بخش در نظام بانکی کشور و در مقابل افزایش سهم بازار مالی و سرمایه در جذب سرمایه ها به سمت اقتصاد بخش کشاورزی ارائه کرده که از جمله آنها می توان به موارد ذیل اشاره کرد.

فراهم آوردن زمینه ثبت و گسترش ورود سایر کالاهای کشاورزی به بورس کالا

بررسی ابعاد تاسیس صندوق های تخصصی سرمایه ای

ظرفیت سازی در اتحادیه های کشاورزان به منظور تسهیل و توسعه معاملات محصولات کشاورزی در بورس کالا